

La partida VI es una excellenta seleccion de fonts bibliograficas. Òm i tròba tot çò fonamental per començar d'estudiar l'occitan.

Aquel manual d'introduccion a l'occitan complís totas sas promessas. Alia la concision pedagogica amb la rigor scientifica en s'apiejant sus de fonts incontestablas e actualizadas. Es un instrument ideal al servici del public cultivat —que legisca lo catalan, l'occitan o tota altra lenga romanica—. Aitor Carrera aficha una vision rica e transversala de la lingüística en combinant las perspectives dialectologicas e sociolingüísticas, descriptivas e prescriptivas. Ansin, Carrera, al costat de la rigor descriptiva, tanben sap presentar clarament la lenga codificada e esita pas d'analisar certanas contradiccions entre aqueles dos aspèctes. Explica amb una granda sobrietat los enjòcs sociologics e politics que son liats a la subrevida de l'occitan. Se sap que l'engatjament del cercaire es una actitud reconeguda coma legitima dins una certana «sociolingüística nativa» al servici de las lengas subordenadas; pro de sociolingüistas o an teorizat coma Robèrt Lafont, Georg Kremnitz, Joshua Fishman, Rafael Ninyoles o Lluís Aracil. Mas l'engatjament de Carrera en favor de l'occitan s'exprimís amb subtilitat e estofa pas jamai la liura consciéncia del lector que se voldriá limitar a de questions descriptivas. L'associacion de tantas qualitats serà un mòdel per los obratges avenidors consagrats a la lenga d'òc.

Domergue SUMIEN

Ais de Provença / Universitat de Montpelhièr III

Fonts citadas

[ALIBÈRT, Loís] ALIBERT, Louis (1966): *Dictionnaire occitan-français d'après les parlers languedociens*. Toulouse: Institut d'Études Occitanes.

ALIBÈRT, Loís (2000³ [1935]): *Gramatica occitana segon los parlars lengadocians*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans; Institut d'Estudis Occitans.

BÈC, Pèire (1972): «Per una dinamica novèla de la lenga de referéncia: dialectalitat de basa e diasistèma occitan». *Annales de l'Institut d'Études Occitanes* 4e série, tome II, n° 6 [reeditat dins: BÈC, Pierre (2002), *Per un país...: écrits sur la langue et la littérature occitanes modernes*. Poitiers: Institut d'Études Occitanes de la Vienne, p. 351-369].

CARRERA, Aitor (2007): *Gramatica aranesa*. Lleida: Pagès (Garona Estudis, 1).

CARRERA, Aitor (2009): *Elements bàsics de llengua occitana*. Barcelona: Generalitat de Catalunya.

COROMINES, Joan (1990): *El parlar de la Vall d'Aran: gramàtica, diccionari i estudis lexicals sobre el gascó*. Barcelona: Curial

[SAUZET, Patric / UBAUD, Josiana] SAUZET, Patrick / UBAUD, Josiane (1995): *Le verbe occitan: guide complet de conjugaison selon les parlers languedociens / Lo vèrb occitan: guida completa de conjugason segon los parlars lengadocians*. Aix-en-Provence: Edisud.

CARRETÉ, Ramon (2010): *Noms de lloc, de casa i de persona de Balsareny*. Barcelona: Institut Cartogràfic de Catalunya / Societat d'Onomàstica, 443 p.

Noms de lloc, de casa i de persona de Balsareny correspon a la publicació de la tesi doctoral de Ramon Carreté, titulada *Toponímia i antroponímia del terme municipal de Balsareny (Bages): estudi diacrònic i sincrònic*, que va ser dirigida pel Dr. Joan Veny i que l'autor va defensar a la Universitat de Barcelona l'any 1996.

D'entrada, cal celebrar la realització i la publicació d'una monografia, molt completa, d'un poble del Bages, ja que no comptem amb gaires treballs sobre l'onomàstica d'aquella comarca. L'estudi se centra en el terme de Balsareny, que geogràficament presenta dos sectors ben diferenciats, un de muntanyós, caracteritzat pels boscos —malgrat diversos incendis— i les rieres, i un altre de més pla, on es troba

la major part de la població i antigament els conreus. Un terme travessat pel Llobregat, que ha format precisament les terrasses fluvials i que ha marcat la vida econòmica del municipi durant molts anys, sobretot amb les fàbriques de filatures.

El treball s'inicia amb una «Introducció», que en realitat és un estudi preliminar, concís, però molt interessant, que conté una informació molt significativa, especialment sobre la història de Balsareny.

En conjunt, l'estudi de Ramon Carreté resulta molt exhaustiu i reflecteix una gran capacitat d'investigació, a més d'un gran coneixement del poble i del terme. Tanmateix, l'edició presenta diversos aspectes formals i estructurals que llasten el treball i que, en alguns casos, en dificulten la lectura i la comprensió. Segurament el cas més clar, i estrany, sigui la distribució de les «Notes de la introducció», que trobem després de la «Introducció»: quan provem de localitzar les 103 notes (que ocupen divuit pàgines) en les sis pàgines de la «Introducció», comprovem que en aquest apartat inicial no hi ha cap crida, és a dir, cap número de nota. D'aquesta manera, aquest apartat dedicat a les notes desorienta el lector, perquè no són notes a les pàgines anteriors, sinó que en realitat precedeixen —en una distribució molt poc entenedora i no gens habitual— els apartats que comencen a la pàgina 49 (entre aquestes notes i l'apartat III, dedicat a l'etimologia del nom de Balsareny, encara hi ha, a més, les dotze pàgines de l'apartat II, dedicat a la bibliografia). Suposem que aquesta errada greu en l'estructura del treball deu correspondre a un problema d'edició, ja que difícilment s'hauria admès en una tesi doctoral.

Com indicàvem, hi ha d'altres aspectes formals que no estan a l'altura de la qualitat investigadora del treball, perquè, a més d'errades gràfiques puntuals (com la coma —i no punt— que clou el primer paràgraf del llibre, p. 11), sobta molt que en una publicació de l'any 2010 no s'utilitzi l'Alfabet Fonètic Internacional, sinó que, per exemple, la *n* palatal es representi per [ñ] i la vocal neutra per l'alfa grega [α] (p. 61).

Així mateix, hi ha d'altres aspectes formals i estructurals que considerem que, sense una explicació detallada, resulten estranys, com l'escriptura amb majúscula de tots els noms (que no és tampoc un criteri que resulti habitual en aquesta col·lecció), llevat de l'article i de la forma *cal* (que trobem escrit, a més, amb majúscula inicial, un criteri que no segueix la pràctica general d'escriptura dels noms descriptius en la toponímia catalana, que sí que veiem en topònims com *el mas Martí* (vegeu l'explicació a la p. 71)). I també com l'ordenació topològica de l'apartat VI, que resulta molt difícil de comprendre i de seguir.

Des del punt de vista del contingut, resulta molt complet l'estudi de les propostes etimològiques (p. 51-57) i de les diferents formes antigues documentades del nom del poble (p. 58-61). I també cal remarcar l'interès de l'anàlisi dels principals descriptius geogràfics del terme (*bac*, *baga*, *balç*, *bòfia*, etc.), tant pel que fa a l'oronímia, la hidronímia o el poblament com a les vies de comunicació.

El cos central del treball, l'estudi onomàstic, conté molta informació, que apareix ordenada temàticament no solament en una diferenciació entre la toponímia i l'antroponímia, sinó també en camps semàntics més concrets: oronímia, noms de partides i peces de terra, hidronímia, noms de fonts, etc. Aquesta és una distribució que actualment és molt minoritària en els treballs de recerca onomàstica, perquè, si bé posa en relleu alguns aspectes temàtics (així, per exemple, podem veure ràpidament quins elements geogràfics predominen en el terme), dificulta la localització i la interrelació dels topònims del municipi (els topònims homònims o similars queden dispersos al llarg del treball i generalment resulta difícil arribar a una explicació de conjunt, com podem comprovar, per exemple, si cerquem la informació sobre el topònim *Vilafruns*). Més enllà, però, de l'ordenació, el que resulta remarcable és la riquesa de la informació que conté i que reflecteix, com indicàvem, la gran feina i dedicació de l'autor.

També cal destacar que una part molt significativa del treball es dedica a l'antroponímia (contràriament, moltes monografies onomàstiques se centren en la toponímia, mentre que l'antroponímia hi és molt minoritària i accessòria), amb estudis que van des de la freqüència històrica dels noms i cognoms fins a l'estudi de l'origen dels malnoms de la població.

Hi ha, tanmateix, dos aspectes metodològics significatius que no podem deixar d'esmentar: en primer lloc, la falta de normalització ortogràfica d'alguns topònims, de manera que hi trobem formes com *cal Forasté* (p. 151, p. 280) —sense regularitzar com a *Foraster*—, *cal Maya* (p. 221), *cal Gudayol* (p. 227), *cal Borrellas* (p. 263), *cal Viñas* (p. 276) o *cal Virutas* (p. 276), una pràctica allunyada dels

críteris generals de la toponomàstica contemporània i de qualsevol plantejament actual de la lingüística; un aspecte, però, que, a més, no resulta regular, ja que la majoria de topònims sí que han estat normalitzats, com podem comprovar, per exemple, en el cas de *cal Rabeia*, en què l'autor reflecteix clarament que emprava una forma que no és la utilitzada per la família: «on viu actualment la família Rabeya» (p. 150) (que contrasta, però, amb una entrada com *ca la Mariagna* (p. 231), ja que durant l'explicació l'autor fa servir la forma normalitzada: «ja morta la Marianna»). Les vacil·lacions continuen en els noms d'origen exogen, amb casos sense normalitzar, com *cal Biendicho* (p. 272), però amb molts altres que s'adeqüen a l'ortografia de la llengua catalana, com *cal Xurrero* (p. 258), *el Quartel* (p. 177 i p. 272), *l'Eslequer* (p. 279), *cal Mòrgan* (p. 280) o *cal Txòfer* (p. 285).

En segon lloc, avui també resulta estrany el sistema que segueix la publicació a l'hora de donar informació fonètica sobre els topònims, ja que no presenta la transcripció fonètica sistemàtica de tots els noms, sinó que solament fa indicacions puntuals en els casos que deu considerar més remarcables (com, per exemple, la pronúncia amb [u] de *cal Garramanyo* (p. 174) o la pronúncia amb [ε], [è] a l'edició, de *cal Janet* (p. 174 i 175)); en algun cas, però, les indicacions resulten difícils d'interpretar, com en *ca la Fulla* o *cal Catalan* (p. 182), on trobem [fújá] i [cátálán], com si totes les síl·labes fossin tòniques.

Més enllà d'aquests aspectes estructurals i formals, aquesta monografia sobre Balsareny resulta una aportació molt interessant a l'onomàstica catalana, un treball que destil·la un coneixement profund del poble i de la seva gent, i on contínuament trobem l'explicació propera i quotidiana de l'origen de molts dels noms propis del poble, des d'aquells que semblen lingüísticament transparents —però que no en sabríem el referent—, com *ca l'Anselma la Carallota* (p. 255), fins als que, sense l'explicació de l'autor, resultarien completament opacs, com a *ca la Pepa Surra* (p. 201) o *cal Pol·la* (p. 259).

Joan Anton RABELLA
Oficina d'Onomàstica

COLÓN, Germà (2011): *Lexicografía, léxico i crítica textual*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 432 p.

Dejamos fuera de nuestra consideración el apartado III del libro de Germà Colón, *Lexicografía, léxico i crítica textual*, dedicado a aspectos filológicos de la literatura medieval catalana, ya que esa parte del libro se sale del campo de nuestra competencia. Nos enfrentaremos, pues, con los otros tres apartados en que se divide la obra, que constituyen una de las mejores presentaciones del camino que ha recorrido la lexicografía románica, y suponen, por tanto, de una manera implícita, la propuesta más razonable de los trechos que se han de recorrer en su desarrollo futuro. En tiempos en que ha cobrado tanta importancia el aprovechamiento de la Lingüística en el ámbito de la Lexicografía, Germà Colón (GC en adelante) viene a recordarnos la imprescindible necesidad de orientar este trabajo también por los cauces de la Filología.

1. Sobre la lexicografía histórica románica: el FEW como modelo

En el primer apartado —no seguiremos el orden de los artículos agrupados en él— se centra GC en el FEW, la obra más importante existente en el campo de la etimología románica. Se explica la oportunidad de haberse dado en ella entrada de una manera ponderada a los datos que interesaban a los neogramáticos, pero también a aquellos procedentes de los de la Geografía Lingüística, actitud caracterizadora de la manera de trabajar de Jud y de sus discípulos. Con todo, esta complementación entre la información dialectal y la literaria, que hoy resulta obvia, tenía mucho de novedoso en el momento en que se afrontó la redacción del FEW. No sería necesario decir que este acercamiento a la etimología, considerado ya clásico, engloba obligatoriamente la historia entera de las palabras, como tampoco algo que nos recuerda GC, que debería colocarse al frente de este tipo de investigaciones: llevarlas a cabo exige una gran dosis de humildad (p. 55).